ואקדיח מבחוץ ואעשה א)נס בתוך נס אמר לו הקב"ה רד באותה שעה פתח גבריאל ואמר ואמת ה' לעולם ר' נתן אומר ואמת ה' לעולם דגים שבים אמרוהו כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו ב)וכדדרש רבה בר מרי מאי דכתיב [1]וימרו על ים בים סוף מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולין מצד אחד כך מצריים עולים מצד אחר אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו אמר לו אתן לך אחד ומחצה שבהן אמר לו רבש"ע יש עבד שתובע את רבו אמר לו נחל קישון יהא לי ערב מיד פלט אותן ליבשה ובאו ישראל וראו אותן שנאמר [2]וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים מאי אחד ומחצה שבהן דאילו בפרעה כתיב [3]שש מאות רכב בחור ואילו בסיסרא כתיב [4]תשע מאות רכב ברזל כי אתא סיסרא [אתא עליהו בדקרי דפרזלא הוציא הקב"ה עליהם כוכבים ממסילותם דכתיב] [5]מן שמים נלחמו הכוכבים כיון דנחיתו כוכבי שמים עלייהו אקדירו הני דקרי דפרזלא נחיתו לאקרורי למיסחי נפשייהו בנחל קישון אמר לו הקב"ה לנחל קישון לך והשלם ערבונך מיד גרפם נחל קישון והשליכן לים שנאמר [6]נחל קישון גרפם נחל קדומים מאי נחל קדומים נחל שנעשה ערב מקדם באותה שעה פתחו דגים של ים ואמרו ואמת ה' לעולם אמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב [7]מושיבי עקרת הבית אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע שמוני בניך ג) כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים: דרש רבא ד)מאי דכתיב [8]אהבתי כי ישמע ה' אמרה כנסת ישראל רבש"ע אימת אני אהובה לפניך בזמן שתשמע קול תחנוני דלותי ולי יהושיע אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אע"פ שדלה אני במצות לך אני ולי נאה להושיע אמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל בר' יוסי שלח לו ר' אמור לנו שנים ושלשה דברים שאמרת לנו משום אביך שלח לו כך אמר אבא מאי דכתיב [9]הללו את ה' כל גוים אומות העולם מאי עבידתייהו ה"ק הללו את ה' כל גוים אגבורות ונפלאות דעביד בהדייהו כל שכן אנו דגבר עלינו חסדו ו)(אמר לו) ועוד (חדא) עתידה מצרים שתביא דורון למשיח כסבור אינו מקבל מהם אמר לו הקב"ה למשיח קבל מהם אכסניא עשו לבניי במצרים מיד [10]יאתיו חשמנים מני מצרים נשאה כוש ק"ו בעצמה ומה הללו שנשתעבדו בהן כך אני שלא נשתעבדתי בהן לא כ"ש אמר לו הקב"ה קבל מהם מיד [10]כוש תריץ ידיו לאלהים נשאה מלכות [רומי] הרשעה ק"ו בעצמה ומה הללו שאין אחיהן כך אנו שאנו אחיהן לא כ"ש אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל [11]גער חית קנה געור חיה וקנה לך עדה דבר אחר געור חית קנה שדרה בין הקנים דכתיב [12]יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירעננה אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן געור בחיה שכל מעשיה נכתבין בקולמוס אחד [11]עדת אבירים בעגלי עמים ששחטו אבירים כעגלים שאין להם בעלים [11]מתרפס ברצי כסף שפושטין יד לקבל ממון ואין עושין רצון בעלים ז)[11]פיזר עמים קרבות יחפצון מי גרם להם לישראל שיתפזרו לבין אומות העולם קריבות שהיו חפצין בהן ועוד שלח לו ג' מאות וששים וחמשה שווקים בכרך גדול של רומי וכל אחד ואחד היו בו שלש מאות וששים וחמשה בירניות וכל בירנית ובירנית היו בו שלש מאות וששים וחמשה מעלות וכל מעלה ומעלה היו בו כדי לזון את כל העולם כולו אמר רבי ח)(ישמעאל) לרבי ואמרי לה ט)(לר' ישמעאל בר יוסי) הני למן לך ולחברך ולחברותך שנאמר [13]סחרה ואתננה קודש לה' לא יאצר ולא יחסן כי ליושבים לפני ה' יהיה וגו' מאי לא יאצר תני רב יוסף לא יאצר זה בית אוצר ולא יחסן זה בית גניזה מאי כי ליושבים לפני ה' אר"א

זה

מן שמים נלחמו הכוכבי' ממסילותם. במקומן היו עומדים ולאסן מגיע עד לארץ וכן פירש"י בנימוקי מקרא ותימה למ"ד בפ' מי שהיה (לעיל דף צג.) כל העולם כולו תחת כוכב א' עומד האיך ילדו הכוכבים הלא מאחד נתמלא העולם וי"ל דלא איירי אלא בכוכבים של גלגל שהן מזלות קבועים אבל שאר כוכבים קטנים הם מ):

כמלודה

ואקדיח מבחוץ. לשרוף את הזורקים אותן לתוך האור דכתיב (דניאל ג) גוברייא אילך די הסיקו לשדרך מישך ועבד נגו קטיל המון שביבא דנורא: **ואמת ה' לעולם.** שקיים לי דברו ושמר לי הבטחתו שהבטיחני להציל מבני בניו של אברהם: **שנתן לו רבו מתנה.** פרנסה לדגים: ה"ג **כיון דנחיתו כוכבי שמיא עלייהו נחיתו לאקורי נפשייהו בנחל קישון:** **ואמת ה' לעולם.** שהשלים לנו מתנותינו מחיל פרעה להתפרנס ממנו: **שמוני בניך.** מרוב תלאותם בגלות: **כחולדה זו שדרה בעיקרי בתים.** והיינו עקרת הבית: **אומות העולם מאי עבידתייהו.** לשבוחי משום דגבר עלינו חסדו הא עלן לשבוחי: **אגבורות ונפלאות.** דחזיתו שעשה לי: **וקנה.** עדת ישראל בין הקנים ביער: **חזיר מיער.** זה אדום שכתוב בה (שם ז) אכלה ומדקה ושארא ברגלה רפסה וזה דרכו של חזיר: **שכל מעשיה נכתבים בקולמוס אחד.** כלו' פה אחד להם להרע: **מתרפס.** מתיר פס פושט יד: **ברצי.** כלומר מתנים עם ישראל לעשות רצונם בשוחד שהם מקבלים ואין מקיימין דבריהם:

זה

רשב"ם

ואקדיח מבחוץ. לשרוף את הזורקין אותן לתוך האור כדכתיב י) גוברייא אילך די הסיקו לשדרך וגו' עד קטיל הימון שביבא דנורא: **פלוט אותן ליבשה.** ויתנו לקבורה שם בזכות שאמרו (שמות יד) כי ה' נלחם להם במצרים והיינו דכתיב (שם טו) נטית ימינך תבלעמו ארץ שנשבע הקב"ה לארץ שלא תענש על קבורתן: **שנותן לו רבו מתנה.** פרנסה לדגים: **כיון דנחיתו כוכבי שמיא עלייהו נחיתו לאקורי נפשייהו בנחל קישון:** כ) **פתחו דגים.** שבים: **נחל קישון גרפם.** לים כדכתיב (קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים: **ואמת ה' לעולם.** שהשלים לנו מתנותינו מחיל פרעה להתפרנס ממנו: **אמרה כנסת ישראל.** הזקנים והחשובים שבהן אמרו על שאינם חשובים כל כך כדמשמע אם הבנים שהאם צועקת על הבנים ששמה עקרת הבית: **שמוני בניך.** מרוב תלאתם בגלות: **כחולדה זו שדרה בעיקרי בתים.** והיינו עקרת הבית: **אני אהובה לפניך.** אהבתי משמע כמו אהבתני כלומר אהבת אותי: **לי נאה להושיע.** יותר מכל האומות שהרי ישראל ייחדוך: **כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי שלח לו כו'.** בהרבה מקומות בש"ס מצינו ששלח לו רבי לרבי ישמעאל ברבי יוסי בחליו כן והדברים שהשיב לו כאן לא השיב לו פעם אחרת ושמא חלאים הרבה חלה רבי ישמעאל ובכל פעם ופעם שלח לו רבי והוא משיב לו אי נמי כולן השיבן בפעם אחת ובש"ס סידרן במסכתות כל אחת על מקומה: **אומות העולם מאי עבידתייהו.** לשבוחי משום דעלינו גבר חסדו הא עלן לשבוחיה: **אגבורות ונפלאות.** דחזינן שעשה בעולם וכל שכן אנו כי גבר עלינו חסדו יותר מכל אומה ולשון: **יאתיו חשמנים.** דורונות למלך המשיח לירושלים כדכתיב לעיל מיניה מהיכלך על ירושלים לך יובילו מלכים שי: **געור חיה.** אומה הרשעה: **וקנה לך עדה.** ישראל. ואית דמפרשי מצרים וכוש דכתיב אבירים ולא נהירא דהתם עדה ישראל: **קנה.** דריש לשון קנים: **בין הקנים.** ביער דחזיר ביער זו אדום שכתוב בה ל) אכלה ומדקה ושארא ברגלה רפסה זה דרכו של חזיר: **נכתבין בקולמוס אחד.** כלומר כולן פה אחד להרע לישראל. אם בא ישראל לדין לפניהם כולן מחייבין אותו מדכתיב קנה ולא כתיב קנים משמע קולמוס אחד: **בעגלי עמים.** עגלים של כל העולם הפקר שאין להם בעלים: **מתרפס.** מתיר פס פושט יד: **ברצי.** כלומר מתנין עם ישראל לעשות רצונם בשוחד שהן מקבלין ואין מקיימין דבריהן: **בירניות.** מגדלים: **לחברותך.** לחברי חבירך: **בית אולרופיקן.** של מירוש דגן ויצהר: **ולא יחסן.** לשון חוסן. זה בית גנזיהן של כסף וזהב הגנוזין וטמונים בחוזק ובחוסן:

זה

תורה אור השלם

1. אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך לא זכרו את רב חסדיך וימרו על ים בים סוף: תהלים קו ז
2. ויושע יי ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים: שמות יד ל
3. ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו: שמות יד ז
4. ויצעקו בני ישראל אל יי כי תשע מאות רכב ברזל לו והוא לחץ את בני ישראל בחזקה עשרים שנה: שופטים ד ג
5. מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא: שופטים ה כ
6. נחל קישון גרפם נחל קדומים נחל קישון תדרכי נפשי עז: שופטים ה כא
7. מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללו יה: תהלים קיג ט
8. אהבתי כי ישמע יי את קולי תחנוני: תהלים קטז א
9. הללו את יי כל גוים שבחוהו כל האמים: תהלים קיז א
10. יאתיו חשמנים מני מצרים כוש תריץ ידיו לאלהים: תהלים סח לב
11. גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים מתרפס ברצי כסף בזר עמים קרבות יחפצו: תהלים סח לא
12. יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירענה: תהלים פ יד
13. והיה סחרה ואתננה קדש ליי לא יאצר ולא יחסן כי לישבים לפני יי יהיה סחרה לאכל לשבעה ולמכסה עתיק: ישעיהו כג יח

מסורת הש"ס

א) [שבת לג. חולין קמ.], ב) ערכין טו., ג) [חולין כ:], ד) ר"ה ח. ע"ש, ה) [שלח לו], ו) [אולי מלת אמר טעות הדפוס], ז) [בקרא כתיב בזר], ח) [ר"ש ברבי כצ"ל], ט) [ר"י בר' יוסי לגרסי כצ"ל], י) [דניאל ג], כ) צ"ל קודם ד"ה ואמת, ל) [דניאל ז], מ) [וע"ע תוספות לעיל לד. ד"ה כל ותוספות חגיגה יב. ד"ה מסוף].

◆

מוסף רש"י •

כך מצריים עולים מצד אחר. רחוק ממנו וירדפו אחריו (שמות יד ל). בעיקרי בתים. קרו"ט בלע"ז (חולין כ:). אע"פ שדלה אני במצות. כגון בינונים, שאין זכותיהן מכריעין לתלות להם בזכותם, לך אני ולי נאה להושיע. להטות כלפי חסד (ר"ה יז.).

◆

רבינו חננאל

ועניין וימרו על ים בים סוף ישראל שבאותו הדור קטני אמנה היו אמרו כשם שאנו עולין מצד זה כך המצרים עלו מן הצד האחר וכו'. אמרה כנסת ישראל אע"פ שדלה אני מן המצות לי נאה להושיע אהבתי כי ישמע ה' הללו את ה' כל גוים, וכל שכן אנו דגבר עלינו חסדו. ועניין יאתיו חשמנים מני מצרים, למלך המשיח. לא יאצר ולא יחסן כי ליושבים לפני ה', זה המקבל פני חבירו בישיבה.